

БІЛЛ БРАЙСОН

ПРОГУЛЯНКА ЛІСАМИ

ДВОЄ ЛІНЮХІВ
ПРОТИ ДИКОЇ ПРИРОДИ

*Переклала з англійської
Дар'я Лученкова*

Київ · «НАШ ФОРМАТ» · 2017

Купити книгу на сайті kniga.biz.ua >>>

НЕВДОВЗІ після того, як ми із сім'єю переїхали до маленького містечка в Нью-Гемпширі, я натрапив на стежку на околицях міста, що зникала далеко у лісі.

Вказівник повідомляв, що це не звичайна собі доріжка, а славнозвісна Аппалацька стежка. Протяжністю більше ніж 3,5 тисячі кілометрів, Аппалацький шлях тягнеться уздовж східного узбережжя через спокійні та вабливі гори Аппалачі, і його можна назвати прадідом піших маршрутів. Довжина переходу лише на території Вірджинії удвічі довша за Пеннінський шлях. Стежка мандрує через чотирнадцять штатів — від Джорджії до штату Мен, вздовж пухких миловидних пагорбів, уже самі назви яких — Блакитний хребет, Смоукі-Маунтінз, Камберлендські гори, Катскіл, Зелені гори, Білі гори — спонукають до неквапливої прогулянки. Спробуйте промовити слова «Смоукі-Маунтінз» або «Долина Шенандоа» і стримати бажання «закинути скибку хліба та півкіло чаю у торбину й майнути через огорожу на задньому дворі», — як казав натураліст Джон М'юр.

І ось ця сама стежка звабливо звивається просторами Нової Англії, де я щойно оселився. Мене бентежила вже сама думка про те, що я можу ступити за поріг і податися в пішу прогулянку завдовжки з тисячі кілометрів лісами Джорджії; або повернути у зворотний бік і дертися схилами кам'янистих Білих гір, щоб дістатися легендарної вершини Катадін, що курсує, мов корабель серед незайманого дикого лісу, який сягає до 730 кілометрів на північ. Мій внутрішній голос прошепотів: «Чудова думка! Вперед!».

Я знайшов купу раціональних пояснень, чому маю вирушити в дорогу. Адже знову буду у гарній фізичній формі після багатьох років лінощів. Це буде корисно — я ще не був певен, наскільки, але, принаймні, отримаю навички виживання у дикій

природі. І коли хлопці у камуфляжних штанах та мисливських капелюхах сидітимуть у вагоні-ресторанчику «Чотири тузи», хизуючись своїми походеньками, я більше не почуватимуся цілковитим тюхтієм. Мені теж хотілося напустити на себе пиху, втупити гострий погляд у небо і промовити, повільно та мужньо хмикнувши: «Так, я пудив у лісі».

Існувала і більш вагома причина. Аппалачі — це домівка одного з найбільших листяних лісів світу — найбагатшого релікту, найбільш розмаїтого лісового масиву, що коли-небудь існував у помірних широтах — і цей ліс був у небезпеці. Якщо глобальна температура підвищиться на 4 °С упродовж наступних п'ятдесяти років, що, вочевидь, можливо, всі хащі Аппалачів, які простягаються нижче території Нової Англії, можуть перетворитися на савану. Кількість загиблих дерев уже й так незбагненна і страшна. В'язи та каштани давно зникли, величні болиголови та завітчатний кизил щезають, а червоні ялини, ялиці Фразера, пекани, горобина та цукрові клени перебувають на межі вимирання. Безсумнівно, кращого часу, щоб поріднитися з цією унікальною дикою природою, годі й чекати.

Тож я вирішив це зробити. Більше того, я необачно повідомив про свої наміри: розповів друзям і сусідам, заздалегідь попередив свого видавця, оприлюднив новину серед усіх знайомих. Потім я прикупив деякі книги і поспілкувався з людьми, які вже подорожували Аппалацькою стежкою або подолали частину шляху, і поступово допетрав, що це, власне, поза межами моїх можливостей — далеко поза межами того, що мені досі доводилося робити.

Майже кожен, із ким мені довелося спілкуватися, мав у запасі моторошну історію про наївного знайомого, сповненого великих надій та сподівань, який вирушив у похід стежкою, а пришкандибав уже за кілька днів із головою, ледь видертою з пащі рудої рисі або без руки, стікаючи кров'ю і з тихим хрипом: «Ведмідь!», що зривався з вуст мандрівника, перш ніж він поринав у щасливе забуття сну.

Небезпека причаїлася у лісах на кожному кроці: гримучі змії, вужі та гнізда мідноголових змій; руді рисі, ведмеді, койоти, вовки та дикі кабани; божевільні селюки, чие здоров'я підірвали над-

мірна кількість кукурудзяного лікеру та покоління непуританського сексу; скажені скусси, еноти та білки; безжальні вогняні мурахи та кровожерна мошкара; отруйний плющ, отруйний сумах, отруйна саламандра; де-не-де трапляються навіть навіжені лосі, в мізках яких угніздився глист-паразит, який змушує тварин заганяти безталанних туристів до віддалених сонячних луків та крижаних озер.

На цьому шляху вас можуть спіткати дійсно неймовірні речі. Мені розповідали про чоловіка, який не встиг вийти вночі зі свого намету в туалет, як на нього з уханням налетіла сова. Останнє, що він побачив у своєму житті — власний скальп, що мальовничо майорів у кігтях птаха на фоні повного місяця. Розповідали про дівчину, яку розбудив серед ночі звивистий лоскіт унизу живота — як виявилось, то була мідноголова змія, що вже вгніздилася поміж її ніг. Я почув чотири різні історії (завжди переповідані зі здавленим сміхом) про туристів та ведмедів, які на кілька бентежних та незабутніх хвилин опинилися разом у одному наметі; про людей, які несподівано зникли (від них нічого не залишилося, окрім випаленої травички навколо) після удару величезної блискавки під час грози на високих гірських хребтах, що захопила їх зненацька; про намети, що їх розчавили дерева або, що подалися у вільний парапланеризм далекими полонинами з обривів, розмітих дрібним дощиком, або ж змиті бурхливим потоком води; про незліченну кількість туристів, останнім досвідом яких було дрижання землі під ногами та думка: «Що за чор...?».

Достатньо трохи погортати сторінки пригодницьких книг і, маючи крихту фантазії, можна уявити, що на мене очікує: зголоднілі вовки, які оточують з усіх боків; пошматований одяг, що рясне дірками після нашестя вогняних мурах; я, заляклий від одного вигляду чагарника, що ожив і несесться на мене, немов торпеда, а вже наступної миті мене збиває з ніг кабан, розміром із диван із холодними очима-намистинками, пронизливим вищанням та слиною, що вже тече, відчуючи смак рожевого, відгодованого, лагідного міського м'ясяця.

У лісах причаїлася незліченна кількість хвороб — лямблія кишкова, східний кінський енцефаліт, плямиста лихоманка Ске-

лястих гір, хвороба Лайма, хелікобактер пілорі, гідроперикардит, шистосомоз, бруцельоз та шигельоз — це так, для прикладу. Східний кінський енцефаліт — захворювання, спричинене укусом комара — уражає мозок та центральну нервову систему. Якщо вам дуже пощастить, то можна надіятися провести залишок свого життя прикутим до крісла зі слинявчиком на шиї, але, зазвичай, це захворювання призводить до летальних випадків. Ліків не існує. Не менш страшною є хвороба Лайма, збудником якої є укус чорноногого кліща, розмір якого менший за голівку шпильки. Кліщ може роками «дрімати» у людському тілі, залишаючись непоміченим, перш ніж вибухне яскравою фієстою хвороб. Це хвороба для тих, хто бажає випробувати все у своєму житті. Перші симптоми — головний біль, утома, лихоманка, озноб, задуха, запаморочення та біль, що стріляє у кінцівках, за цим усім — аритмія, параліч лицьового нерва, м'язові спазми, складні психічні розлади, втрата контролю над функціями організму і наостанок — хронічна депресія, що недивно за таких обставин.

Окрім того, в лісах можна натрапити на маловідоме сімейство організмів під назвою хантавіруси, які рояться, немов мікросерпанок над фекаліями мишей та щурів. Хантавіруси проникають в організм через дихальні шляхи того, кому поталанило вдихнути їх, скажімо, влаштувавшись у спальнику, по якому нещодавно пробігла інфікована миша. У 1993 році єдиний спалах хантавірусу вбив тридцять дві людини на південному заході Сполучених Штатів, а наступного року хвороба забрала життя своєї першої жертви на Аппалацькій стежці — турист підхопив її під час ночівлі в «прихистку, що кишив гризунами». (Усі місця нічлігів АС кишать гризунами.) Серед вірусів, без сумніву, смертельними є тільки сказ, Ебола і ВІЛ. Знову ж таки ліків не існує.

І на останок, це Америка, тому завжди існує можливість убивства. Принаймні дев'ять туристів — точна цифра залежить від джерела інформації та значення, яке викладаєте у поняття «турист» — були вбиті вздовж стежки з 1974 року. Дві молоді жінки помруть зі страху, доки я буду там.

Із різних практичних міркувань, головню, через довгі, суворі зими на півночі Нової Англії, існує не так багато місяців, коли

можна рушати у похід стежкою. Якщо ви вирушите у похід із північної частини стежки, біля гори Катадін у штаті Мен, то в кінці травня або червня вам доведеться перечекати, доки розтануть сніги.

Утім, якщо ви розпочнете свій шлях із Джорджії і подастесь на північ, то маєте встигнути до початку снігопадів у середині жовтня. Більшість людей подорожує навесні з півдня на північ, як правило, на крок випереджаючи найгіршу спеку та докучливих інфекційних комах. Я планував розпочати свій шлях із півдня на початку березня. Для першого переходу залишив шість тижнів.

Точна довжина Аппалацької стежки — це запитання, яке не має однозначної відповіді. Служба національних парків США, що постійно нагадує про себе у безліч тривожних способів, спромоглася в одній брошурі описати довжину стежки як 3468 км та 3541 км. Офіційний путівник Аппалацькою стежкою, що складається із одинадцяти книг, кожна з яких присвячена окремому штату та відрізку дороги, надає такі варіації довжини шляху: 3450 км, 3455 км, 3475 км та «більш ніж 3460 км».

Керівництво конференції, присвяченої Аппалацькій стежці, визначило у 1993 році, що точна довжина стежини дорівнює 3454,78 км, а вже упродовж наступних кількох років змінило свою думку на нерішучо-приблизне «більш ніж 3 460 км». Нещодавно було вирішено знову повернутися до чіткої цифри у 3476,5 км. У 1993 році троє людей прокотили вимірювальне колоесо вздовж усієї довжини стежки і встановили, що стежка сягає 3484,07 км. Приблизно в той же час, після ретельних вимірювань, базованих на даних повного набору карт Геологічної служби Сполучених Штатів, було підраховано, що відстань становить 3409,07 км.

Із упевненістю можна стверджувати лише те, що шлях є довгим і нелегким із обох кінців. Вершини Аппалацької стежки не можна назвати невідомими — найвища точка Клінгменс-Дом у штаті Теннессі сягає лише 2 422 метри у висоту, — але вони достатньо високі та численні. Уздовж АС понад 350 гір, більше ніж 1 524 метрів заввишки, і, мабуть, більше тисячі приблизно такої ж висоти. За тиждень ви підкорите п'ятдесят Сноудонів. Загалом,

шлях уздовж усієї довжини стежки займає близько п'яти місяців і налічує приблизно п'ять мільйонів кроків.

Окрім того, вирушаючи в подорож АС усе необхідне ви маєте тягнути на власних плечах.

Може для деяких це очевидно, але мене шокувала вже сама думка, що це навіть віддалено несхоже на одноденну прогулянку через Озерний край, коли ти вирушаєш із рюкзаком за плечима, в якому лежить готовий обід та номер журналу «Ванрайт», а в кінці дня спускаєшся з пагорбів, щоб перепочити у затишному готелі. Тут ви спите просто неба і самі готуєте собі їсти. Мало кому вдається спакувати менше, ніж 18 кілограмів, і коли тягнете на собі таку вагу, повірте мені на слово, ви ні на мить про це не забуваєте. Пройти 3219 км — це одна річ, і зовсім інша — пройти ці самі 3219 км із шафою на спині.

* * *

Перше усвідомлення того, наскільки складним буде мій задум, прийшло до мене під час відвідин місцевого торгового кооперативу в Дартмуті, куди я прийшов придбати спорядження. Мій син нещодавно влаштувався туди на підробіток, тому я отримав суворі інструкції, як маю поводитися. Зокрема, мені заборонялося: говорити або робити безглузді речі; приміряти одяг, що відкріє світу мое черевце; казати: «Трясця його матері!», почувши ціну за одиницю товару; відверто ігнорувати пояснення продавця-консультанта про правильне використання та подальший догляд за спорядженням; і найбільше — натягати на себе що-небудь недоречне, як то, жіночу лижну шапку, намагаючись розважити присутніх.

Мені було сказано запитати Дейва Менгла, який самотужки подолав більшу частину стежки і був кимось на зразок енциклопедії знань про життя у польових умовах. Будучи людиною люб'язною та шанобливою, Менгл міг зо чотири дні із захопленням розповідати про будь-яку складову спорядження для туристичних походів.

Ніколи у своєму житті я не був настільки вражений і водночас збитий із пантелику. Ми витратили цілий день, щоб роздивити-

ся весь його асортимент. Промовивши щось на зразок: «Блискавка тут зносостійка, прошита армованою ниткою, до того ж щільність волокон більша десять на 70 ден. З іншого боку, буду з вами відвертий», — він нахилився до мене і тихим та відвертим тоном, ніби розголошуючи таємницю про арешт за перебування у громадському туалеті з моряком, казав: «Шви настрочені, а не косі, до того ж, передня камера трохи затісна».

Мабуть, моя ремарка про те, що я ходив у гори в Англії, наштовхнула його на думку, ніби я маю якісь уявлення про цю сферу. Я не хотів наполохати або розчарувати цього чоловіка, тож коли він ставив мені запитання на кшталт:

— Що ви скажете про вуглецеве волокно? — я кивав головою із сумною посмішкою на вустах, що мала підкреслити мінливість поглядів на це болюче питання, промовляв:

— Ти знаєш, Дейве, я ніяк не можу вирішити. А що ти думаєш з цього приводу?

Разом ми обговорили та неквапливо розглянули відносні переваги компресійних ременів, водостійких горловин, заплат для «кішки» (різновид гаків у альпінізмі), строп для регулювання навантажень, систем повітряного контролю, лямок для кріплення, а також якоїсь рами для розподілення ваги на потиличну частину. Ми детально проаналізували кожну деталь. Навіть про алюмінієвий столовий набір, виготовлений із урахуванням таких факторів, як вага, компактність, теплова динаміка та загальна корисність, можна було говорити годинами. Поміж тим було багато обговорень піших походів, переважно, їх небезпечних аспектів, як то — обвали, зустрічі з ведмедами, вибухи кухонних плит та зміїні укуси, про останні він розповідав із замріяним поглядом і майже з любов'ю, перш ніж знову повернутися до основної теми розмови.

Так чи інакше, він багато говорив про важливість оснащення. Вибір одного спального мішка замість іншого через різницю у вазі у 85,05 грама здавався мені занадто прискіпливим, але з тим, як накопичувалося спорядження, я почав розуміти, що ці грами перетворюються в кілограми. Я не очікував, що придбаю так багато речей: у мене вже були похідні черевики, швей-

царський армійський ніж і карта в пластиковому мішечку, що зав'язується на ший, тож я вважав, що екіпірований цілком, але під час розмови з Дейвом, чим далі, тим більше, я розумів, що збираюся як в експедицію.

Двома великими потрясіннями для мене стали, по-перше, ціна: щойно Дейв зникав на складі або йшов перевірити рівень деньє, я крадькома дивився на цінники, і щоразу на мене чекало нове потрясіння, і по-друге, той факт, що кожна частина спорядження потребує ще якоїсь додаткової складової. Якщо ви купили спальний мішок, вам знадобиться чохол для нього. Чохол коштує 29 доларів. І ця думка зовсім не гріла мене. Коли після серйозних міркувань я обрав рюкзак — дуже дорогий «Грегорі», вищого класу, наплічник рівня «нічого-тут-сидіти» — він промовив:

— Які ремені бажаєте придбати до нього?

— Перепрошую? — відповів я, усвідомивши, що перебуваю на межі небезпечного стану, відомого, як торгове вигорання. І вже ладен був сказати:

— Краще принеси мені з десяток ось тих, Дейве. І ще я візьму вісім цих — грець із ним — давай десяток. Скільки того життя, га?

Купа придбань, що хвилину тому була такою звабливою та хвилюючою — усе новеньке! Усе моє! — раптом стала здаватися марнотратством і розкішшю.

— Ремені, — пояснив Дейв. — Ну, щоб прив'язати ваш спальний мішок і закріпити інші речі.

— Ремені не входять до комплекту з рюкзаком? — промовив я зміненим голосом.

— О ні.

Він обвів поглядом стелажі товарів і торкнувся пальцем до носа.

— Ще вам знадобиться чохол від дощу.

Я моргнув.

— Чохол від дощу? Навіщо?

— Для захисту від дощу.

— Хіба рюкзак не водонепроникний?

Він скривився, неначе йшлося про незначні відмінності.

— Ну, не на сто відсотків...

Це вже було нечувано.

— Справді? Хіба виробникам не спадало на думку, що час від часу, люди захочуть узяти рюкзаки з собою на вулицю? Можливо навіть у похід. То яка ціна цього рюкзака?

— Двісті п'ятдесят доларів.

— Двісті п'ятдесят доларів! Трясця його ма... — я замовк і продовжив зовсім іншим тоном.

— Деве, ти хочеш сказати, що я плачу двісті п'ятдесят доларів за рюкзак без ременів, який, до того ж ще й не водонепроникний?

Він кивнув.

— У ньому є дно?

Менгл зніяковіло посміхнувся. У яскравому і безмежному світі обладнання для кемпінгу Менгл був не здатний на критичне мислення чи роздратованість.

— Ремені додаються на вибір у шести кольорах, — люб'язно промовив він.

Зрештою, я придбав таку кількість обладнання, що можна було забезпечити роботою цілу долину шерпів: трьохсезонну палатку, самонадувний килимок, набір похідних каструль та сковорідок, набір складаних столових приборів, пластикові тарілки і чашки, удосконалений помповий водоочисник, полотняні мішки всіх кольорів веселки, герметик для швів і стиків, набір заплатак, спальний мішок, еластичні троси, пляшки для води, водостійке пончо, водостійкі сірники, набір чохлів, доволі-таки витончений брелок компас-термометр, маленьку складану плиту, яка лиш своїм виглядом наштотувала на недобрі думки, газовий балон із запасним газовим балоном, ліхтарик, що вдягається на голову на зразок шахтарського (він мені дуже подобався), великий ніж для вбивства ведмедів та горян, кальсони та натільну сорочку з теплоізоляцією, чотири бандани і багато іншого краму, за додатковими інструкціями щодо використання якого треба було знову повернутися в магазин. Я поставив крапку в своїх покупках, коли справа дійшла до дизайнерського брезенту за 59,95 долара, бо знав, що можу купити брезент для газонів за 5 доларів у «Кей-марті». Я також відмовився від аптечки, швейного набору, набо-